

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

*Anexa nr. 17
la Hotărârea Consiliului INJ
nr. 7/3 din 10 martie 2025*

CURRICULUM la disciplina

„CONVENȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI”

(candidați la funcții de judecător și de procuror)

AUTORI:

Vladislav GRIBINCEA,
judecător, Curtea Supremă de Justiție,
formator INJ

Alexandru POSTICA,
avocat, membru al Consiliului
Superior al Magistraturii,
formator INJ

_____AVIZAT
Șef al Direcției instruire și cercetare,
Ecaterina POPA

CHIȘINĂU, 2025

I. PRELIMINARII

La 12 septembrie 1997, Republica Moldova a devenit parte la Convenția pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului (CEDO). Prin aderarea la CEDO, Republica Moldova s-a angajat să asigure respectarea drepturilor garantate de CEDO și protocoalele adiționale la aceasta și a recunoscut jurisdicția Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) de a examina cererile depuse împotriva Moldovei. În prezent, acest document reprezintă „Constituția drepturilor omului”, de la care țările membre nu se pot abate. Statele, însă, pot să instituie standarde mai înalte de respectare a drepturilor omului.

Termenii folosiți în CEDO și în jurisprudența CtEDO au un sens autonom. Semnificația exactă a drepturilor garantate de CEDO este stabilită de CtEDO pe marginea examinării cauzelor concrete. În peste o jumătate de secol CtEDO a pronunțat peste 15.000 de hotărâri, dintre care peste 600 vizează Republica Moldova. CtEDO publică periodic codificarea jurisprudenței proprii, pentru a ajuta statele să aplice în mod corespunzător standardele CEDO.

Studierea acestei discipline este menită să contribuie la familiarizarea audiențelor Institutului Național al Justiției cu principiile CEDO, cu modul de funcționare a CtEDO, efectele hotărârilor CtEDO și modul de aplicare a CEDO în cauze concrete.

O atenție deosebită la predarea cursului va fi acordată jurisprudenței CtEDO în cauzele moldovenești și aplicării CEDO în sistemul de drept al Republicii Moldova. În cadrul cursului nu vor fi discutate toate drepturile garantate de CEDO, ci doar cele relevante pentru judecători și procurori în activitatea zilnică.

II. OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI

Obiectivele de formare în cadrul acestei discipline sunt următoarele:

<i>la nivel de cunoaștere</i>	<i>la nivel de aplicare</i>	<i>la nivel de integrare</i>
- să definească principiile CEDO; - să cunoască drepturile garantate de CEDO; - să cunoască procedura de examinare a cererilor de către CtEDO; - să explice efectele hotărârilor CtEDO; - să cunoască legislația și practica judiciară națională cu privire la aplicarea CEDO în sistemul de drept al Republicii Moldova.	- să interpreteze CEDO prin prisma principiilor CEDO; - să utilizeze practica CtEDO la emiterea unui act procedural; - să analizeze legislația și practica judiciară națională prin prisma CEDO; - să identifice discrepanțele dintre legislația și practicile din Republica Moldova și practica CtEDO.	- să obțină abilități de actualizare a cunoștințelor în domeniul CEDO; - să înțeleagă diferențele dintre cauzele aparent similare, în care CtEDO a luat soluții opuse; - să ia atitudini de discrepanțe dintre legislația Republicii Moldova și practica CtEDO pentru perfecționarea legislației și practicii moldovenești.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	Formatori	Semestrul	Ore			Evaluarea finală
			Total	Curs	Ore practice	
<i>Convenția Europeană a Drepturilor Omului</i>	Vladislav GRIBINCEA, Alexandru POSTICA	II	40	20	20	Evaluare continuă a activității / Examen final

IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

1. Noțiuni generale despre Convenția Europeană pentru Drepturile Omului	2 ore (Curs)
<u>Protecția drepturilor omului în cadrul Consiliului Europei</u> (a) CEDO (b) Carta Socială Europeană (c) Convenția Europeană pentru prevenirea torturii (d) APCE <u>Noțiuni generale despre CEDO</u> (a) elaborarea CEDO (b) evoluția CEDO (c) principiile de interpretare a CEDO (d) aderarea Republicii Moldova (e) Uniunea Europeană și CEDO (f) Organizarea CtEDO <u>Parcursul unei cereri depuse la CtEDO</u> <u>Generalități despre drepturile garantate de CEDO</u> (a) drepturile „absolute” și „neabsolute” (b) distincția dintre „drepturi” și „libertăți” (c) obligațiile negative și pozitive (d) triplul test (e) art. 18 și art. 15 CEDO <u>Redresarea oferită de CEDO</u> (a) Satisfacția echitabilă: (i) prejudiciul material; (ii) prejudiciul material; (iii) costuri și cheltuieli. (b) Indicațiile CtEDO în temeiul art. 46 CEDO; (c) Redeschiderea procedurilor naționale; (i) Procedurile penale (ii) Procedurile civile	www.echr.coe.int

<u>Surse de informare</u>	
Subiectul de la prelegerea nr. 1 Examinarea spețelor	2 ore (Seminar)
2. Inadmisibilitatea cererilor la CtEDO	2 ore (Curs)
(a) Competența CEDO <i>ratione temporis</i> (i) situații care au avut loc pînă la intrarea în vigoare a CEDO (ii) termenul de 4 luni. Începutul și sfârșitul curgerii. (b) Competența <i>ratione loci</i> (i) conceptul de „jurisdicție” (ii) jurisdicția și obligațiile pozitive (iii) excepții de extrateritorialitate (iv) aplicarea CEDO în raport cu coloniile (art. 56) (c) Competența <i>ratione personae</i> (i) Guvernul Pârât (ii) Reclamantul - statutul de victimă - victima directă - victima indirectă - victima potențială - pierderea calității de victimă (d) Competența <i>ratione materiae</i> (e) Epuizarea căilor de recurs interne (i) principiile cu privire la epuizarea căilor de recurs interne (ii) formalitățile și epuizarea căilor de recurs interne (iii) recursurile utile - recursul accesibil - recursul eficace - recursul care acordă suficiente șanse de succes (iv) Circumstanțe speciale în care reclamantul este exonerat de obligația de epuizare (f) Cererea anonimă (g) Cererea examinată anterior (h) Cererea abuzivă (i) Cererea vădit nefondată (j) Cererea deferită unui organ internațional de anchetă sau reglementare (k) Dezavantaj nesemnificativ pentru reclamant	Ghidul cu privire la admisibilitate Ghidul cu privire la art. 1 CEDO
Subiectul de la prelegerea nr. 2 Examinarea spețelor	2 ore (Seminar)

3.Procedura CtEDO	2 ore (Curs)
<u>Depunerea cererii</u> (a) dreptul de a depune o cerere la Curte (art. 34 CEDO) (b) conținutul cererii (c) depunerea cererii și corespondența preliminară <u>Parcursul cererii</u> (a) chestiuni generale despre procedura de examinare a cererii (b) măsurile provizorii (c) cererile în care nu există aparențe de violare a CEDO (d) comunicarea cererii către Guvern (e) prezentarea observațiilor (f) obligația de a colabora cu Curtea (art. 38 CEDO) (g) audierile și misiunile de constatare a faptelor (h) acordul amiabil (i) decizia cu privire la admisibilitate și hotărârea <u>Alte aspecte</u> (a) terțul intervenient (b) scoaterea cererii de pe rol (c) procedura hotărârii pilot (d) Examinarea cererii de către Marea Cameră (e) Executarea hotărârii (f) probele și sarcina probațiunii (g) durata procedurii și prioritatea examinării cererilor	Instrucțiunea practică cu privire la cererea la Curte Instrucțiunea practică cu privire la observațiile scrise Instrucțiunea practică privind satisfacția echitabilă Instrucțiunea practică privind cererile de anonim Politica cu privire la prioritatea examinării cauzelor
Subiectul de la prelegerea nr. 3 Examinarea spețelor	2 ore (Seminar)
4. Dreptul la viață (art. 2 CEDO), Interzicerea torturii (art. 3 CEDO)	2 ore (Curs)
<u>Dreptul la viață (art. 2 CEDO)</u> (a) Conceptul de „viață” (b) Când lipsirea de viață este permisă de Convenție? (c) Obligații pozitive în temeiul art. 2 al CEDO <u>Interzicerea torturii (art. 3 CEDO)</u> (a) aplicabilitatea art. 3 CEDO (nivelul minim de severitate) (b) conceptele de „tortură”, tratament sau pedeapsă inumană sau degradantă (c) Sarcina probațiunii (d) obligații pozitive: (i) condițiile de detenție (ii) obligația de a proteja împotriva maltratărilor	Ghidul cu privire la art. 2 CEDO Ghidul cu privire la art. 3 CEDO

(iii) art. 3 CEDO și acordarea asistenței medicale (iv) expulzarea și extrădarea	
<u>Obligația de a efectua o anchetă și de a pedepsi</u>	
Subiectul de la prelegerea nr. 4 Examinarea spețelor	2 ore (Seminar)
5. Dreptul la libertate și siguranță (art. 5 CEDO)	2 ore (Curs)
<u>Conceptul de „lipsire de libertate”</u> <u>Excepțiile când o persoană poate fi lipsită de libertate:</u> (a) prezumția de libertate (b) ingerința „prevăzută de lege” (c) situațiile în care lipsirea poate avea loc (alin. 1) <u>Garantiile dreptului la libertate și siguranță:</u> (a) înștiințarea asupra motivelor arestării (alin. 2) (b) autorizarea arestului persoanei reținute (alin. 3) (c) recursul împotriva arestării sau reținerii (alin. 4) (d) reparații pentru lipsirea de libertate contrar art. 5 CEDO (alin. 5) <u>Domenii specifice:</u> (a) Motivarea arestărilor (b) Detenția în instituțiile psihiatrice (c) Detențiile din regiunea Transnistreană <u>Libertatea de circulație (art. 2 prot. 4)</u>	Ghidul cu privire la art. 5 CEDO
Subiectul de la prelegerea nr. 5 Examinarea spețelor	2 ore (Seminar)
6. Dreptul la un proces echitabil (aspecte generale și procedură civilă)	2 ore (Curs)
(a) Conceptul de „judecare în mod echitabil” (b) Aplicabilitatea art. 6: (i) necesitatea unei proceduri judiciare (ii) „încălcarea” drepturilor cu caracter civil (iii) acuzație în materie penală îndreptată împotriva sa (c) accesul la justiție (d) instanță instituită prin lege, independentă și imparțială (e) termenul rezonabil de examinare și executare (f) echitatea procedurii: (i) posibilitatea de a participa la examinarea cauzei (ii) egalitatea armelor (iii) contradictorialitatea și administrarea probelor (iv) publicitatea procesului	Ghidul cu privire la art. 6 CEDO (aspecte civile) Ghidul cu privire la art. 6 CEDO (aspecte penale) Ghidul cu privire la art. 7 CEDO

(v) hotărârea motivată (g) renunțarea la drepturile garantate de art. 6 (h) securitatea raporturilor juridice (i) practica judecătorească uniformă <u>Domenii specifice:</u> (a) Imunitatea de jurisdicție (b) Recuzările și abținerile (c) Taxa de stat (d) Legea nr. 87 și cererile de accelerare a procedurilor (e) ”Instanțele de judecată” din regiunea transnistreană	
Subiectul de la prelegerea nr. 6 Examinarea spețelor	2 ore (Seminar)
7. Dreptul la un proces echitabil (aspecte penale)	2 ore (Curs)
<u>Art. 6 CEDO</u> (a) prezumția nevinovăției (alin. 2) (b) drepturile acuzatului: (i) dreptul de a fi informat despre acuzația adusă (ii) dreptul de a nu se autoincrimina (iii) dreptul la apărător (iv) timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării (v) dreptul de a chema și interoga martori (vi) dreptul la interpret <u>Domenii specifice:</u> (a) nemijlocirea examinării probelor (b) inadmisibilitatea probelor (c) provocarea la comiterea infracțiunii <u>Garanții suplimentare în cazul procedurilor penale</u> (a) Nici o pedeapsă fără lege (art. 7) (b) Interzicerea privării de libertate pentru datorii (art. 1 prot. 4) (c) Dreptul la două grade de jurisdicție în materie penală (art. 2 prot. 7) (d) Dreptul la despăgubiri în caz de eroare judiciară (art. 3 prot. 7) (e) Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori (art. 4 prot. 7).	Ghidul cu privire la art. 6 CEDO (aspecte penale) Ghidul cu privire la art. 7 CEDO Ghidurile cu privire la celelalte norme
Subiectul de la prelegerea nr. 7 Examinarea spețelor	2 ore (Seminar)
8. Respectarea vieții private și de familie, libertatea de exprimare și întrunire și asociere	2 ore (Curs)
<u>Ingerințele în aceste drepturi și triplul test</u>	Ghidul cu privire la art. 8 CEDO

<u>Dreptul la respectarea vieții private și de familie (art. 8 CEDO)</u> (a) Conceptele de „viața privată și de familie”, „domiciliu” și „corespondență” (b) Domenii specifice: (i) măsurile speciale de investigație (ii) percheziționarea „domiciliului” (iii) drepturile părintești (iv) situația deținuților (v) dreptul la imigrare (vi) accesul la informațiile cu caracter personal (vii) protejarea mediului în care se află „domiciliul” (viii) obligațiile pozitive în temeiul art. 8 CEDO (ix) defăimarea și viața privată (x) dreptul de a fi uitat <u>Libertatea de exprimare (art. 10 CEDO)</u> (a) Conceptul „libertății de exprimare” (i) libertatea de opinie (ii) libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei (b) Domenii specifice: (i) discursul politic și chestiunile de interes public (ii) defăimarea și viața privată (iii) discursul de ură și discursul care incită la violență (iv) informațiile secrete, securitatea națională (v) avertizorii de integritate (vi) audiovizualul (vii) obscenitatea (viii) discursul profesional și comercial (ix) libertatea de exprimare a judecătorilor <u>Libertatea de întrunire și asociere (art. 11 CEDO)</u> (a) Posibilitatea limitării libertăților de întrunire și de asociere (b) Domenii specifice: (i) întrunirile neautorizate (ii) înregistrarea organizațiilor necomerciale (iii) suspendarea/lichidarea organizațiilor necomerciale	Ghidul cu privire la art. 10 CEDO Ghidurile cu privire la art. 11 CEDO
Subiectul de la prelegerea nr. 8 Examinarea spețelor	2 ore (Seminar)
9. Dreptul la un recurs efectiv și interzicerea discriminării	2 ore (Curs)

<u>Dreptul la un recurs efectiv (art. 13 CEDO)</u> a. Diferența dintre art. 6 și art. 13 CEDO b. Pretenția „temeinică” cu privire la un drept din CEDO c. Violările comise în exercitarea autorității statului <u>Interzicerea discriminării (art. 14 CEDO)</u> a. tratamentul diferențiat b. „necesar într-o societate democratică” c. criteriul de discriminare d. un drept prevăzut de Convenție e. Protocolul 12 la CEDO f. Sarcina probațiunii	Ghidul cu privire la art. 13 CEDO Ghidul cu privire la art. 14 CEDO
Subiectul de la prelegerea nr. 9 Examinarea spețelor	2 ore (Seminar)
10. Dreptul la protecția proprietății	
<u>Întinderea preptului</u> a. noțiunea de „bun” b. ingerința în dreptul de proprietate c. proporționalitatea d. obligațiile pozitive e. relația cu alte drepturi <u>Domenii specifice</u> a. pensiile b. retragerea licenței c. speranța legitimă d. impozitarea e. confiscarea f. retrocedarea proprietății g. companiile de stat h. măsurile de austeritate	Ghidul cu privire la art. 1 Prot. 1
Subiectul de la prelegerea nr. 10 Examinarea spețelor	2 ore (Seminar)

V. EVALUAREA DISCIPLINEI

Evaluarea audienților va consta din evaluarea curentă și evaluarea finală.

A. Evaluarea curentă va consta din:

- (a) rezolvarea spețelor la seminare;
- (b) prestația audientului la orele de curs.

B. Evaluarea finală: examen, care va consta dintr-o examinare scrisă ce va cuprinde subiectele din curriculum. Examinarea scrisă va fi divizată în 3 părți, după cum urmează:

- (a) analiza unei soluții date de CtEDO într-o cauză concretă;
- (b) soluționarea unei spețe în materie civilă;
- (c) soluționarea unei spețe în materie penală.

VI. BIBLIOGRAFIE DE BAZĂ

1. Harris, O'Boyle & Warbrick *Law of the European Convention on Human Rights* – Oxford 2023
2. Jacobs, White & Ovey *The European Convention on Human Rights* - Oxford, 2020
3. Karen Reid *A practitioner's guide to the European Convention on Human Rights* - Sweet and Maxwell, 2023
4. Corneliu Bîrsan *Convenția Europeană a Drepturilor Omului* – Beck, 2010